‘Ik wil ook graag een groen erf’

F Herman Spier

Noord-Groningen mag trots zijn op zijn groene erven. Met de dijken en dorpen vormen ze het kenmerkende silhouet van ons fraaie weidse landschap. Mooi Heem, het ervenproject van agrarische natuurvereniging Wierde & Dijk, wil de erven nóg mooier en groener zien. Het project roept erfeigenaren op om mee te doen. ‘Laten we met elkaar meer natuur op het platteland realiseren. Doe mee! We helpen met workshops, tuinadviezen, subsidies en lezingen’, vertelt projectleider Marian van Dongen.

T Addo van der Eijk

Aan de rand van Schouwerzijl staan we op een buitengewoon mooi erf. Om ons heen strekt zich een kleurrijke bloemenzee uit. Vooral het groot streepzaad, (Crepis biennis), met zijn gele bloemen, doet het goed. We zien ook wilde planten als grote ratelaar, wilde peen, cichorei en maar liefst twee soorten morgenster, zowel de paarse als de gele. Op het erf groeien fruitbomen met échte Groninger fruitsoorten, zoals de spiegelpeer, en inheemse struiken als egelantier, meidoorn en sleedoorn. Marian van Dongen, bestuurslid van Wierde & Dijk en eigenaar van het erf, geniet dagelijks van haar eigen natuurschoon. ‘We kregen de kans om onze tuin uit te breiden. Het veld is prachtig geworden. Elk jaar wordt deze bloemenweide mooier’, stelt ze tevreden vast. De plek aan de rand van Schouwerzijl is fraai, met vrij uitzicht over de landerijen. Stieneke van der Wal, hovenier-tuinhistoricus, kijkt goedkeurend toe. Een toonbeeld van een natuurerf, stelt ze. ‘Erven als deze maken het Groninger landschap mooier en groener.’

Talloze activiteiten

Beiden trekken het ervenproject Mooi Heem, een initiatief van Agrarische natuurvereniging Wierde & Dijk. Het driejarig project startte afgelopen voorjaar. ‘We willen erfeigenaren met andere ogen naar hun erf laten kijken. Op erven liggen vaak zoveel natuurkansen. Met Mooi Heem kunnen we mensen inspireren en helpen om hun erf te vergroenen. Dat doen we met het organiseren van talloze activiteiten, zoals workshops en lezingen, en het publiceren van artikelen en een boek’, legt Van Dongen uit.

‘Groene oases’, noemt Van der Wal de erven. Het Noord-Groninger platteland is grotendeels weids, met uitgestrekte akkers, groene weilanden en rechte dijken. In dat open agrarische landschap zijn de erven beeldbepalend. ‘Juist in Noord-Groningen staan erven vol in het zicht. Het zijn oude boerenplaatsen, vaak beplant met forse bomen, waar families al generaties wonen en werken.’

Erfbeplanting

‘Toch kunnen veel erven nog veel groener’, stelt Van der Wal vast. Rondrijdend in Noord-Groningen ziet ze veel groene erven, maar ook erven waar de beplanting geheel is verdwenen doordat de bomen oud of ziek waren. Ze betreurt het dat erfbeplanting langzaam verdwijnt uit het platteland. ‘Vroeger stonden op elk erf bomen en struiken. Beplanting op erven was functioneel. Het beschermde tegen de harde wind, leverde hout voor gereedschap, klompen, de kachel en de bouw van stallen en zorgde voor een fijner klimaat op het erf. Boomgaarden, klein fruit en moestuin dienden ook en dienen nog steeds voor eigen voedsel.’ Met het verdwijnen van erfbeplanting raakt ook de kennis erover in de vergetelheid. ‘Elke boerenzoon wist vroeger hoe, waar en welke bomen en struiken je moest aanplanten en onderhouden. Dat werd van vader op zoon doorgegeven. Met Mooi Heem willen we die kennis weer overdragen.’

Roodgatje op wilg
F *Albert-Erik de Winter*

Neem deel aan de workshops

Opfrissen doet Mooi Heem onder meer met workshops. In drie jaar tijd worden in Noord-Groningen een tiental workshops georganiseerd. De eerste twee zijn deels achter de rug. De workshop worden gegeven door Van der Wal. Ze schetst de opzet: ‘Een workshop bestaat uit drie onderdelen. We starten met

F *Marian van Dongen*

Blauwborst
F Albert-Erik de Winter

een theorieavond, veelal in een dorpshuis. De zaterdag daarop gaan we op stap. Dan bezoeken we een aantal erven. We maken een rondgang over het erf waarbij ik uitleg geef over de beplanting en natuurkansen. Vervolgens ga ik voor een tuinadvies langs bij de deelnemer op het erf. Het advies gaat over de erfinrichting, het onderhoud en welke beplanting op het erf aangeplant kan worden. Met de deelnemers vullen we na het advies een bestellijst in met streekeigen bomen en struiken.' Bonus van Mooi Heem is de aantrekkelijke subsidie op de aangeschafte beplanting vanuit het programma Bos en Hout van de provincie Groningen. De provincie vergoedt maar liefst de helft van de prijs van de bomen, struiken en natuurmaatregelen die via Mooi Heem worden aangekocht. Ook de gemeenten Eemsdelta en Het Hogeland en Toukomst, een initiatief van het Nationaal Programma Groningen, maken Mooi Heem financieel mogelijk.

Beetje rommelig

Erfeigenaren in het buitengebied in de gemeenten Het Hogeland en Eemsdelta zijn van harte uitgenodigd om aan een workshop deel te nemen. Dit najaar staan er twee op het programma: op 5 en 8 oktober, en op 25 en 29 oktober. Zelf sloot Van Dongen met veel plezier aan bij de workshop van afgelopen mei. 'Ik heb veel praktische tips gekregen om mijn erf nóg groener te maken', zegt ze. De excursie langs vier groene erven eindigde op haar erf in Schouwerzijl. De plek viel bij de deelnemers in de smaak. 'Nagenoeg alle natuurmaatregelen die tijdens de theorieles aan bod kwamen, konden ze hier aanschouwen. Van muurtjes van gestapelde bakstenen tot de beplanting met streekeigen struiken en bomen. Laat maar een beetje rommelig', legt Van der Wal uit, 'daar heeft de natuur baat bij.'

Streekeigen beplanting

Eyeopener tijdens de theorieavond vond Van Dongen de vergelijking van een plataan met een zomereik. 'Van een inheemse zomereik profiteren honderden soorten - insecten, vogels, paddenstoelen, noem maar op - maar van een uitheemse plataan maar tien. In Zuid-Europa echter, waar de plataan inheems is, trekt deze boom honderden soorten aan. Omdat daar andere soorten leven dan hier.' Kies voor streekeigen beplanting, luidt dan ook de hoofdboodschap van Mooi Heem. Van der Wal vindt de herkomst cruciaal. 'Die moet inheems zijn, passend bij de bodem en het landschap. Anders hebben de Noord-Groninger vogels en insecten er niets aan.' 'Iep, linde, els, meidoorn, vlier, kardinaalsmuts, wilg,' somt ze enkele streekeigen struiken en bomen op. Behalve voor de natuur heeft 'streekeigen' nóg een voordeel: de beplanting is sterk en kan tegen de gure zilte zeewind. Menige sierstruik en -boom uit het tuincentrum redt het niet in het Groninger landschap.

Marian van Dongen (l) en Stieneke van der Wal
F Herman Spier

Zonder bomen is het saai

Ook akkerbouwer Cor-Peter Feitsma nam recent deel aan de workshop van Mooi Heem. Aanleiding was de strakke rij populieren naast zijn boerderij in Houwerzijl. 'De populieren zijn al in de oorlog geplant. Ze waren zo oud dat ze konden omvallen. Ik heb dertien populieren laten kappen. Nu oogt het te kaal', vindt hij uit. Tijdens de excursie keek hij belangstellend rond. Onderhoud is voor hem een punt van zorg; hij wil graag een onderhoudsarm erf. 'Voor veel onderhoud hebben we weinig tijd. Er is meer te doen op het boerenbedrijf', zegt Feitsma. Van der Wal is begin mei bij hem langs geweest. Samen liepen ze rond op zijn erf, gaf Van der Wal adviezen en stelden ze een beplantinglijst op. Uiteraard met streekeigen beplanting. Feitsma kiest voor meer variatie. 'Niet alleen bomen, maar ook struiken. Voor de laan hebben we de iep en de linde in gedachte. Verder de grauwe abeel, winterlinde en nog wat fruitbomen en struiken. Ik vind groen om de boerderij belangrijk. Voor de schaduw, de beschutting van de gebouwen en de vogels en insecten. Zonder bomen en struiken is het saai.' Vogels horen op de boerderij thuis, vindt Feitsma. Als voorbeeld noemt hij de vele boerenzwaluwen die in zijn schuur broeden. 'Die komen elk jaar terug.' Hij hoopt in de komende winter de bomen en struiken te kunnen planten.

Heimwee-erf

Uiteindelijk draait Mooi Heem om het landschap en de natuur. Met de juiste beplanting ontwikkelen erven zich tot echte natuurhotspots. 'De natuur profiteert. Op groene erven leven veel wilde planten, insecten, vogels en zoogdieren', zegt Van der Wal. Van Dongen knikt bevestigend. Hommels, zweefvliegen, wilde bijen: tussen de bloemen op haar erf zoemt het. Blij wordt ze van de vele putters - kleine bontgekleurde zangvogels met rood, geel, zwart en wit - die de zaden van de cichorei opeten. 'Zwaluwen halen modder in onze nieuwe poel. In de rietkraag broedt een blauwborstpaartje en vaak komt een bruine kiekendief even kijken of er iets te eten is.' De natuur gaat haar aan het hart. Ze maakt zich zorgen. 'De afgelopen decennia ging de biodiversiteit op het platteland hard achteruit. Vogels nemen in aantal af, net als de vlinders, wilde bijen en andere insecten.' Heimwee-erf, noemt ze haar eigen natuurerf soms. 'Omdat het me doet denken aan vroeger, toen je overal bloemrijke weilanden zag en weidevogels hoorde zingen. Als we op al onze erven meer natuur toelaten, creëren we met elkaar in Noord-Groningen één groot groen dooraderd gebied.' Mooi Heem opende ook Van Dongen de ogen. 'Ik kijk nu toch anders naar erven, met een meer kritische blik. Zonde, denk ik bij een kaal erf. Je ziet het pas als je het doorhebt.'

Mus en meidoorn.
F Stieneke van der Wal

B

Wierde & Dijk
Ploegersweg 7
9991CA Middelstum
www.wierde-en-dijk.nl

Workshop Mooi Heem

De workshops zijn dit najaar op 5 en 8 oktober en op 25 en 29 oktober. Kosten: € 75,- per persoon voor de workshop inclusief cursusmap en aansluitend het tuinadvies. Meer informatie: www.wierde-en-dijk.nl. Opgeven via website.
Vragen of opmerkingen via mooiheem@wierde-en-dijk.nl.